

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان

جایگاه و کاربست عقل در اثبات عقاید دینی از منظر اخباریون و مکتب تفکیک

استاد راهنما

سرکار خانم دکتر مرضیه عبدلی

نگارنده

مرضیه فتحی

سال تدوین

۱۴۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان

جایگاه و کار بست عقل در اثبات عقاید دینی از منظر اخباریون و مکتب تفکیک

استاد راهنما

سرکار خانم دکتر مرضیه عبدلی

نگارنده

مرضیه فتحی

سال تدوین

۱۴۰۳

تحمیدیه

سپاس خداوندی را که حمد و ثنا تنها سزاوار ذات پاک اوست. همان که نازل کننده‌ی
دین مبین اسلام و آیات نورانی قرآن است. خداوندی که روزی پاک و حلال را نازل و
دستور بهره‌مندی به شکل شایسته از این نعمات را صادر کرد.

تقدیر و تشکر

شکر شایان نثار ایزد منان که توفیق را رفیق را هم ساخت تا این پایان نامه را به پایان برسانم. از استاد فاضل و اندیشمند سرکار خانم دکتر مرضیه عبدلی به عنوان استاد راهنما که همواره نگارنده را مورد لطف و محبت خود قرار داده اند، کمال تشکر را دارم.

منابع

- قران کریم

۱. ابن فارس، معجم مقاییس اللغة، بیروت: دارالفکر، ۱۴۰۴
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، تصحیح: جمال الدین میردامادی، بیروت: دار الفکر،
۳. ارشادی نیا، محمدرضا، از مدرسه معارف تا انجمن حجتیه و مکتب تفکیک؛ قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶
۴. مطهری؛ مرتضی، مجموعه آثار؛ تهران: صدرا، ۱۳۸۱
۵. استرآبادی، محمدامین و دیگران، الفوائد المدنیة و بذیل الشواهد المکی، مصحح: رحمت اله رحعتی اراکی، چاپ دوم، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامع مدرسی حوزه علمیه قم، ۱۴۲۶ ق.
۶. اسلامی اردکانی، حسن، سودای تفکیک: جستارهایی در سنت فکری، روش شناسی و شخصیت های مکتب تفکیک، چاپ اول، تهران: کرگدن، ۱۳۹۰
۷. اسلامی اردکانی، حسن، رؤیای خلوص، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۰
۸. اسلامی، رضا، مدخل علم فقه، چاپ اول، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۸۴
۹. انصاری، مرتضی، فرائد الاصول، چاپ دوم، قم: مطبوعات دینی، ۱۳۷۰
۱۰. اصفهانی، میرزا مهدی، ابواب الهدی، تحقیق: حسن جنشیدی، چاپ اول، قم: بوستان کتاب. (۱۳۸۵)
۱۱. اصفهانی، میرزا مهدی، مصباح الهدی به ضمیمه اعجاز القرآن؛ تحقیق: حسن جمشیدی، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۷
۱۲. برنجکار، رضا، ماهیت عقل و تعارض عقل و وحی، به کوشش: مهدی باغبان خطیبی؛ چ ۱، قم: مؤسسه معارف اهل البيت ۱۳۹۶
۱۳. بحرانی، یوسف ابن احمد، لؤلؤه البحرين، به کوشش: محمد صادق بحر العلوم، قم: مؤسسه آل البيت، قم، بی تا
۱۴. _____، الحقائق الناضره، محقق: محمد تقی ایروانی و دیگران، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ اول، ۱۴۰۵ ق.
۱۵. _____، الدرر النجفیه من الملتقطات الیوسفیه، محقق: گروه پژوهش دار المصطفی لإحياء التراث
۱۶. برنجکار، رضا، مبانی خدشناسی در فلسفه یونان و ادیان الاهی، تهران: نباء، ۱۳۹۶،
۱۷. _____، معرفت فطری خدا، چاپ اول، تهران: نباء، ۱۳۷۴

۱۸. بنی هاشمی، سید محمد، «عقل از دیدگاه میرزای اصفهانی»، قم: مؤسسه معارف اهل بیت ۱۳۹۶
۱۹. بهشتی، ابراهیم، تاریخ و عقاید ج ۱. قم: چاپ اول. ۱۳۹۰
۲۰. تنکابنی، محمد، قصص العلماء، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۹
۲۱. تهرانی، آقا بزرگ، الذریعه الی تصانیف الشیعه، اسماعیلیان و کتابخانه اسلامی، قم و تهران، ۱۴۰۸ ق
۲۲. جعفریان، رسول، دین و سیاست در دوره صفوی، قم، انصاریان، ۱۳۷۰
۲۳. جعفریان، رسول، سیاست و فرهنگ روزگار صفوی، چاپ سوم، تهران: علم، ۱۳۹۲
۲۴. جناتی، محمد ابراهیم، ادوار فقه و کیفیت بیان آن، بی تا، بی جا،
۲۵. جوادی آملی، عبدالله، تفسیر تسنیم، قم: اسراء، ۱۳۷۷
۲۶. الجوهری، اسماعیل بن حماد، تاج اللغة و صحاح العربیة؛ بیروت: دار العلم، ۱۴۱۰ ق
۲۷. حکیمی، محمدرضا، مکتب تفکیک، تهران: فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۵
۲۸. _____، اجتهاد و تقلید در فلسفه، چاپ ششم، تهران: دلیل ما، ۱۳۹۱
۲۹. حکیمی، محمد، معاد جسمانی در حکمت متعالیه، چاپ هفتم، تهران: دلیل ما، ۱۳۸۸
۳۰. خسروپناه، عبدالحسین، جریان‌شناسی فکری ایران معاصر، چاپ سوم، قم، موسسه حکمت نوین اسلامی، ۱۳۹۰
۳۱. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا. تهران: روزنه، ج ۱۰
۳۲. ربانی، هادی، تکمله کتاب‌شناسی توصیفی مکتب تفکیک، آینه پژوهش، شماره ۱۴۷، مرداد و شهریور ۱۳۹۳
۳۳. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، بیروت، دارالشامیه،
۳۴. سعیدی مهر، محمد، آموزش کلام اسلامی، چاپ اول، قم: مؤسسه فرهنگی طه، چاپ اول، ۱۳۷۷
۳۵. شوشتری، مهرین، فرهنگ کامل لغات قرآن، انتشارات دریا، چاپ سوم، ش ۲۵۳۵
۳۶. الشهرستانی، محمد بن عبدالکریم، الملل و النحل، چاپ سوم، قم: منشورات الشریف الرضی، ۱۳۶۷
۳۷. شهابی، محمود، تقریرات اصول، تهران: کتابفروشی خیام، ۱۳۵۸،
۳۸. شیروانی، علی، سرشت انسان: پژوهشی در خداشناسی فطری، قم: معاونت امور اساتید و دروس معارف اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۶
۳۹. شیرازی، (صدرالمتألهین)، صدرالدین محمد بن ابراهیم، تفسیر القرآن الکریم؛ ج ۷، تحقیق: محمد خواجوی؛ چ ۲، قم، بیدار، ۱۳۶۶.
۴۰. صابری، حسین، بیتا، عقل و استنباط فقهی، بیجا

۴۱. صدر، محمدباقر، المعالم الجديده، ج ۱، چاپ دوم، قم: کنگره صدر، ۱۳۷۰
۴۲. طباطبائی، محمد کاظم، تاریخ حدیث شیعه، تهران: سمت، ۱۳۹۹
۴۳. طباطبائی، محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ق
۴۴. طوسی، محمد بن حسن، الاعتقادات، بی تا
۴۵. علیدوست، ادوار اخباری گری، (بیانات استاد علیدوست در نشست بزرگداشت جناب غفران مآب). زمستان ۱۳۹۸، پایگاه اطلاع رسانی آیت الله علیدوست.
۴۶. عبدالله آبادی، کلینی و تعقل، مجله فقه اهل بیت، فصلنامه پژوهشهای فقه و حقوق اسلامی، سال هشتم، شماره بیست و نهم
۴۷. غزالی، محمد، کیمیای سعادت، چاپ دوم، تهران: مهراندیش، ۱۴۰۱
۴۸. الفراهیدی، خلیل بن احمد، خلیل بن احمد، کتاب العین، مخزومی، مهدی و سامرائی، ابراهیم، قم: نشر هجرت، چاپ دوم، ۱۴۱۰ق
۴۹. الفضلی، عبدالهادی، تاریخ التشريع الاسلامی، قم: مؤسسه دارالکتب الاسلامی. بی تا
۵۰. فیض کاشانی، محمد حسن، الوافی، محقق: حسینی اصفهانی، ضیاء الدین، کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، چاپ اول، اصفهان، ۱۴۰۶ق
۵۱. قیصری، احسان، اخباریان، دائره المعارف بزرگ اسلامی، بی نا، تهران، بی تا.
۵۲. قزوینی، مجتبی، بیان الفرقان فی توحید القرآن، ناشر: عبدالله واعظ یزدی، چاپ اول، ۱۳۷۰هـ ق
۵۳. کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، محقق: علی اکبر غفاری، تهران: دارالکتب الإسلامیه، ۱۳۶۵ش
۵۴. الفراهیدی، خلیل بن احمد؛ کتاب العین؛ ج ۱ و ۸، چ ۲، قم: هجرت، ۱۴۱۰ق.
۵۵. قزوینی، مجتبی؛ بیان الفرقان فی توحید القرآن؛ تعلیقات آیتالله سید جعفر سیدان؛ ج ۱، قم: دلیل ما، ۱۳۸۹.
۵۶. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم؛ ج ۸، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰.
۵۷. الحرّ العاملی، محمد بن حسن، الفوائد الطوسیّه، قم، المطبعه العلمیه، ۱۴۰۳، فایده ۷۹
۵۸. الموسوی الجزائري، سید نعمت الله، الانوار النعمانیّه، تبریز، الحاج هادی بنی هانیه، بی تا، ج ۳
۵۹. الفیض الکاشانی، محسن، الحق المبین فی تحقیق کیفیه التفقه فی الدین، بی جا، سازمان چاپ دانشگاه، ۱۳۴۹، (ضمیمه کتاب الاصول الاصلیه)

۶۰. السيوطي، جلال الدين، دائره المعارف تشييع، ج ۲، ص ۷، عبدالرحمن، سيوطي، الوسائل الى معرفه الاوائل، تحقيق ابراهيم العدوي و علي محمد عمر، مكتبه الخافجي، بي تا
۶۱. طباطبائي، محمد، اصول فلسفه و روش رئاليسم،
۶۲. الغراوى، محمد بن عبدالحسن، مصادر الاستنباط بين الاصوليين و الاخباريين، قم، مكتب الاعلام الاسلامي، ۱۴۱۳ ق
۶۳. گرجي، ابوالقاسم، تاريخ فقه و فقهاء، تهران، سمت: ۱۳۷۵
۶۴. شيخ مفيد، محمد بن محمد، تصحيح الاعتقاد، محقق: حسين درگاهي، تهران: روشناي مهر،
۶۵. مجلسي، محمدباقر، بحارالانوار، بيروت: مؤسسه الوفاء، بيروت، ۱۴۰۴ق، ج ۱۱، باب ۳، روايت ۱، ص ۷۱.
۶۶. مجلسي، محمد تقی، لوامع صاحبقراني، ج ۱، ص ۱۶، قم: مؤسسه إسماعيليان للطبع، قم، ۱۴۱۴ق،
۶۷. محقق حلي، معارج الاصول، محقق: محمدحسين رضوي، قم: مؤسسه آل البيت(ع)، ۱۴۰۳
۶۸. مصباح يزدي، محمدتقي، معارف القرآن؛ ج ۱، تحقيق و تدوين و نشر: موسسه معارف اهل البيت قم، چاپ اول، ۱۳۹۶
۶۹. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۲۰، (فقه و حقوق)، قم: نسخه نرم افزار جامع فقه اهل بيت ع، بی تا.
۷۰. مظفری، حسين، بنیان مرصوص: فلسفه اسلامی از نگاه مكتب تفكيك، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خميني، ۱۳۸۵
۷۱. مظفر، محمدرضا، اصول الفقه، قم: نشر دانش اسلامي، ۱۴۰۵،
۷۲. معلوف، لوييس، المنجد في اللغة، تهران: اسلام، ۱۳۸۸
۷۳. مقرئ، احمد بن محمد، نفح الطيب، بيروت: دارالفكر، ۱۴۱۹ ق.
۷۴. ملكي ميانجي، محمد باقر، توحيدالاماميه، تنظيم: محمد بياباني اسكوي، به اهتمام علي ملكي ميانجي، چاپ اول، تهران: مؤسسه الطباعة و النشر وزارة الثقافة و الارشاد الاسلامي، ۱۴۱۵هـ ق
۷۵. منصوري، خليل، آيت عرفان. قم: نشر لاهيجي، ۱۳۷۹
۷۶. موسوي بجنوردي، كاظم، دائرة المعارف بزرگ اسلامي، تهران، موسسه حيان، ۱۳۷۵.
۷۷. موسوي، محمد، آيين و اندیشه: بررسی مباني و دیدگاه‌های مكتب تفكيك، تهران، انتشارات حكمت، ۱۳۸۲
۷۸. ميرزا حسنعلی؛ مرواريد، تنبيهات حول المبدأ و المعاد؛ چاپ سوم، مشهد: آستان قدس رضوي، ۱۳۹۱
۷۹. نجفی قوچانی، محمد حسن، سياحت شرق و غرب؛ چاپ دوم، تهران: لوح محفوظ، ۱۳۷۹

۸۰. واعظ یزدی، عبدالله، معارف قرآن، ج ۲، مشهد: چاپخانه خراسان، ۱۳۴۳
۸۱. هاشمی شاهرودی، محمود، فرهنگ فقه فرهنگ مطابق مذهب اهل بیت علیه السلام، جلد ۱
۸۲. یوسفان، حسن، س ۱۳۶۷
- مقالات:**
۸۳. آشتیانی، جلال الدین، صدرای زمان، مقاله رویکرد خراسان به فلسفه و نقش آشتیانی، ۱۳۸۴
۸۴. اسلامی، حسن، ده اصل روش مکتب تفکیک، پگاه حوزه ۱۳۸۶ شماره ۲۲۲
۸۵. اخوان، محمد، بیتا، کلینی و تعقل، آینه پژوهش، ش ۸۱
۸۶. حجتی نیا، غلامحسین، کتابشناسی مکتب تفکیک، نشریه اندیشه حوزه، ۱۳۷۸، شماره ۳
۸۷. حیدری امین، ام البنین، پایان نامه ارشد: «جایگاه عقل در کتب تفکیک». ۱۳۹۰. سیستان و بلوچستان
۸۸. سیدان، سید جعفر، (مکتب تفکیک یا روش فقهای امامیه در گفت و گو با سید جعفر سیدان)، فصلنامه اندیشه حوزه، سال پنجم، شماره سوم، آذر و دی ۱۳۷۸، (شماره پیاپی ۱۹)، ص ۶۷ - ۱۰۵
۸۹. _____ و دیگران، نشست بررسی نسبت عقل و وحی از منظر فلسفه و مکتب تفکیک، مجله معارف، شماره ۳۴
۹۰. _____، مکتب تفکیک چه می گوید؟ مجله سفیر، ۱۳۸۴، شماره ۱
۹۱. شفیعیان، روح الله، «شیخ مجتبی قزوینی» وبگاه عرفان و حکمت در پرتو قرآن و عترت، تاریخ بازدید: ۱۷ تیر ۱۴۰۳ ش.
۹۲. نادعلی زاده، حمزه، مقاله مروری بر مکتب تفکیک. شهریور ۱۴۰۰، سایت فرهیختگان آنلاین.
۹۳. حسین، مفید، مکتب معارف خراسان: بررسی تاریخی حیات علمی آیت الله میرزامهدی اصفهانی، مجله زمانه، شماره ۶۲، آبان ۱۳۸۶ ش
۹۴. مصطفوی فرد، حامد، ریشه های پیدایش اخباری گری، نشریه علمی وزارت علوم، سال ۵۴، ۱۴۰۱، شماره مجله ۱۳۱